

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE SIBIU
RO – 550024 Sibiu, Bulevardul Victoriei, 40

Tel. director: 0269 206856; centrală: 0269 212604; fax: 0269 216605
e-mail: secretariat@icsusib.ro; www.icsusib.ro; CIF: 4241214

REZUMATELE

SESIUNII ANUALE DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

**Științele socio-umane la începutul
mileniului III**

Ediția a XVII-a

13 decembrie 2024
Sibiu

SECȚIUNEA I

PATRIMONIU, ARHEOLOGIE ȘI ISTORIE MEDIEVALĂ

Interferențe Starcevo-Criș – Vinča, în situl de la Limba-Oarda de Jos (jud. Alba). Noi evidențe materiale

Marius Ciută, Ana Maria Tudorie

Procesarea și prelucrarea materialelor arheologice rezultate în urma cercetărilor preventive din cadrul sitului de la Limba-Oarda de Jos (2016–2017) (jud. Alba), aduc date noi, inedite, care contribuie esențial la interpretarea istorică, cultural-cronologică a realităților preistorice descoperite în acest sit. Astfel, materialele ceramice cu ceramică pictată policromă, aparținând celei de a doua locuri neolitice timpurii (prima fiind cea cu ceramică pictată cu alb pe fond roșu – Precriș), ne dezvăluie un nou grup specific fazelor finale ale neoliticului timpurii din Valea Mureșului. Analiza tipologico-stilistică a motivelor decorative, coroborată cu analiza cromatică, fac posibilă avansarea ideii conform căreia, în situl cercetat de noi – care are o poziție spațială specială, fiind o intersecție majoră a principalelor căi de comunicație naturale din Transilvania de sud-vest – există premisele unui sincronism cultural și cronologic al locurilor Starcevo-Criș târzii cu cele ale fazelor timpurii ale culturii Vinča (Vinča A2).

Cercetări arheologice preventive la Șura Mare, jud. Sibiu. Descoperiri din preistorie și epoca romană

Larisa-Elena Constantinescu, Adrian Nicolae Șovrea

În urma unor cercetări arheologice preventive de la Șura Mare, în punctul *Strada Atelierului* au fost deschise nouă suprafețe pe perimetrul unor viitoare imobile (șapte duplexuri și două case). În suprafața S3 a fost cercetată o necropolă din preistorie cu șapte morminte, din care unul cu dublă depunere (M5) și altul cu triplă depunere (M6), ce sunt atribuite culturii Noua. Ritualul constă în depunerea defuncțiilor în poziție chircită, cu genunchii adunați, decubit lateral, fie pe partea stângă, fie pe partea dreaptă, și cu unul sau cu două vase de ofrandă. Din perioada romană, în suprafața S4 au fost cercetate două cuptoare de ars ceramica romane ce prezentau două camere, cea a combustibilului și cea a arderii ceramicii, despărțite de un grătar din lut. Cuptoarele sunt de tipul cu picior longitudinal, poziționat central în cuptor și perpendicular pe latura de nord-est și îndreptat spre gura cuptorului. De asemenea, în S8 avem conturată o locuință tot din perioada romană.

Argintul mercenarilor goți, o nouă descoperire din Transilvania

Silviu I. Purece

Un tezaur conținând 133 de monede din argint emise în secolul al IV-lea, obiecte de veselă din argint aflate în stare fragmentară și o cataramă din argint, a fost descoperit recent pe teritoriul județului Sibiu, o descoperire rară și importantă atât datorită compoziției, cât și semnificației istorice. Din ansamblu, se remarcă o serie de fragmente, foarte numeroase, cu elemente decorative poleite cu aur provenind, probabil, din același vas. Spre deosebire de monede, obiectele au suferit, în majoritatea lor, deformări profunde, fapt ce a dus la modifi-

carea traseelor profilelor. Ascunderea tezaurului poate fi asociată cu finalul orizontului C 3 în care se încadrează majoritatea siturilor Sântana de Mureș – Černjachov, ultimul sfert al secolului al IV-lea fiind marcat de schimbări și transformări semnificative. Este destul de probabil ca tezaurul să fi aparținut unui membru al elitei militare gotice din a doua jumătate a secolului al IV-lea.

Despre identitatea căutătorilor de comori din Munții Șureanu. Tezaure și descoperitori

Claudiu Purdea

Comunicarea are ca principal obiectiv prezentarea unor noi date despre tezaurele furate din arealul Munților Șureanu, la începutul secolului al XIX-lea. Informațiile se bazează pe analiza unor documente inedite, identificate în fondurile dedicate acestui subiect, de la *Magyar Nemzeti Levéltár*, respectiv de la *Österreichisches Staatsarchiv*. Informații despre descoperitori de tezaure sunt oferite și de cercetările anterioare, însă documentele identificate le completează, mai ales că sunt oferite numele celor de la care s-au recuperat monede în timpul anchetei efectuate de autoritățile fiscale. De asemenea, pe baza surselor de arhivă, completate cu datele existente în literatura de specialitate și presa contemporană evenimentelor am reușit identificarea unei ștanțe cu care au fost bătute emisiunile de tip Koson, aflate în acele tezaure.

Observații inedite privind colonizarea germană în Transilvania

Zeno-Karl Pinter

Prin reluarea studiului unor documente istorice și pe baza unor observații de genealogie istorică, de toponimie și antroponimie, precum și prin analiză comparativă, se încearcă argumentarea așezării unui grup de cavaleri flamanzi în Transilvania, la începutul secolului al XII-lea.

O perspectivă asupra habitatului din zona liniei de prisăci Miercurea Sibiului – Presaca

Maria Crîngaci Țiplic

În istoriografia din România, lucrarea lui K. Horedt (*Contribuții la istoria Transilvaniei în secolele IV–XIII*, p. 109–131) rămâne până astăzi cea mai importantă și influentă contribuție la studierea liniilor defensive, reprezentate de prisăci întărite, din secolele XI–XII din Transilvania. Ulterior, numeroși istorici și arheologici au abordat tema, preluând în mod pozitiv, îmbunătățind și nuanțând, pe aceleași metode de cercetare (studiul toponimelor), concluziile și ideile propuse de K. Horedt. Ceea ce mereu s-a pierdut din vedere în studiul evoluției și avansării liniilor de prisăci din Transilvania a fost analiza habitatului din spatele, respectiv din fața liniei defensive de prisăci. Pe baza unui studiu de caz, respectiv linia de prisăci Miercurea Sibiului – Presaca, dorim să supunem atenției așezările rurale medievale și satele medievale părăsite în Evul Mediu din zona fostei linii de prisăci.

Cercetări arheologice la Biserica Evanghelică din Hălchiu, jud. Brașov

Ioan Marian Țiplic

Hălchiu, menționat pentru prima dată în 1377, este un sat situat în județul Brașov, în regiunea Țara Bârsei. Biserica Evanghelică din Hălchiu, construită inițial în secolul al XIII-lea și reconstruită în secolul al XV-lea și 1807, este un important monument istoric din Transilvania. În interiorul său se află un altar impresionant, considerat cel mai mare altar medieval din regiune, cu un poliptic renascentist datând din jurul anului 1530. Biserica adăpostește și orga construită în 1785 de Johannes Prause, reparată de mai multe ori de-a lungul istoriei, în 2007 fiind reînălțată după o restaurare amplă. Cercetările arheologice sunt prilejuate de demararea unui proiect de restaurare a monumentului, fiind necesară obținerea de date pentru studiile geologice și de rezistență structurală. Sondajele efectuate până în prezent au pus în evidență existența fundațiilor navei bazilicii romanice, ce nu sunt suprapuse de actualele ziduri ale navei bisericii.

Iancu de Hunedoara, erou cruciat și... akingiu

Liviu Cîmpeanu

Încă din timpul vieții, Iancu de Hunedoara și-a câștigat printre contemporani renumele de campion al credinței creștine în lupta împotriva necredincioșilor. Această ipostază de luptător cruciat a eroului se regăsește atât în scrierile istorice din Renaștere, Baroc și Iluminism, cât și în istoriografia critică din secolele XIX și XX. Reevaluarea atentă și imparțială a izvoarelor documentare și narative, provenite atât din Europa Creștină, cât și din Imperiul Otoman relevă o imagine mult mai complexă a lui Iancu de Hunedoara, care în timpul îndelungatei sale cariere a asimilat o vastă experiență militară de la toate popoarele cu care a intrat în contact, inclusiv de la turci. Astfel, Iancu de Hunedoara a slujit în tinerețe alături de akîngiilor din alaiul lui Evrenosoğlu Ali Beğ al Albaniei otomane (aspect contestat cu vehemență în istoriografia mai veche), iar mai târziu, în campaniile militare pe care le-a condus în calitate de ban al Severinului, de voievod al Transilvaniei, de guvernator și apoi de căpitan general al Regatului Ungariei, a aplicat cu succes tactica akîngiilor turci împotriva tuturor inamicilor săi, creștini și otomani deopotrivă, aspecte pe care le vom expune în prezenta comunicare.

Cercetările arheologice din Sibiu, strada Rusciorului nr. 2, din anul 2023

George Tomegea, Cristinel Plantos

Cercetările arheologice realizate în 2020 cu ocazia construirii supermarket-ului Lidl de pe strada Rusciorului nr. 2, după demolarea fostei Cazangerii (secție a fostei Întreprinderi „Independența” Sibiu) au continuat în anul 2023 pe parcela învecinată rămasă liberă. Cercetarea noastră a avut ca scop descoperirea unor noi date care să ducă la o lămurire mai clară a momentului utilizării acestui teren ca loc pentru înmormântări, însă rezultatul nu a fost unul care să ducă la clarificări pertinente, zona fiind una profund afectată de construcția fabricii comuniste.

Istoricul castelului din localitatea Dragu prin prisma cercetărilor arheologice și a surselor documentare medievale și premoderne

Raul-Alexandru Todika

Localitatea Dragu (jud. Sălaj) găzduiește unul dintre cele mai semnificative elemente de patrimoniu din Transilvania, anume castelul Wesselényi-Bethlen, monument de clasă A, care a fost ridicat între 1620/1622–1628 la inițiativa lui Blasiu Kamuthy cel Tânăr, comite de Dăbâca, inițial sub forma unei reședințe renascentiste. Din acea perioadă s-au păstrat valoroase inscripții și fragmente arhitecturale – expresie originală a manierismului transilvănean în context european. După stingerea familiei Kamuthy și Războiul de Independență a principelui Francisc Rákóczi al II-lea, castelul din Dragu a fost atribuit de către împăratul Carol al VI-lea familiei Wesselényi, însă în afara acestor informații generale se cunosc prea puține aspecte concrete despre istoria castelului, în ciuda importanței pe care acesta a avut-o. În consecință, îmi propun să evidențiez o serie de informații de natură documentară și arheologică aflate în strânsă legătură cu perioada anterioară ridicării fazei renascentiste a castelului și să conturez o perspectivă organică asupra cronologiei localității în sine și a monumentului, vizând secolele XIV–XVII.

Castelul Wesselényi-Bethlen din Dragu. De la cercetare de arhivă la proiect de activare culturală

Karina Necșe

Castelul Wesselényi-Bethlen din comuna Dragu (jud. Sălaj) este un monument de importanță națională (clasa A) care rareori s-a bucurat de-a lungul timpului de atenția cercetătorilor, actualmente existând mari lacune în elaborarea cronologiei existenței acestuia. Prezentarea pe care o propun vine în completarea a ceea ce se cunoaște despre istoria medievală a edificiului și a proprietarilor acestuia, aducând o perspectivă complementară ce vizează îndeosebi secolele XVIII–XXI. De asemenea, prezentarea surprinde și problematizarea abordării edificiului în dimensiunea importanței sale pentru comunitatea locală, scoțând în evidență inițiative recente de conservare și activare culturală, menite să faciliteze implementarea unor metode sustenabile de gestionare a patrimoniului istoric imobil în medii defavorizate, precum cel de la Dragu.

SECȚIUNEA A II-A ISTORIE PREMODERNĂ, MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

O sursă de istorie juridică uitată prea repede: *Statuta jurium municipalium civitatis Cibiniensis* de Thomas Bomelius (1560)

Julia Derzsi

O culegere a obiceiurilor juridice ale Sibiului și ale sașilor transilvăneni, finalizată în 1560, este considerată a fi principala lucrare premergătoare a *Statutelor municipale săsești din Transilvania* (*Statuta jurium municipalium saxonum in Transylvania / Das Eigenlandrecht der Siebenbürger Sachsen*), cartea de drept redactată și tipărită de Matthias Fronius, întărită de suveran în 1583. Această culegere de legi a fost compilată în formă de manuscris de consilierul orășenesc Thomas Bomelius, iar autoritățile săsești au încercat să o includă în uzul instanțelor. O copie bilingvă latină-germană a lucrării se păstrează în prezent în Colecția de manuscrise a Bibliotecii Naționale Szécsényi din Budapesta și, judecând după execuția ornamentată și corecțiile aduse textelor paragrafelor, este posibil ca această versiune să fi fost utilizată de Universitatea Săsească, autoritatea de apel a municipalităților săsești. În manuscris, data a fost corectată la 1563, pasajele care nu corespundau jurisprudenței au fost tăiate, iar modificările au fost scrise lângă text. În cadrul acestei comunicări, vom încerca să aflăm în ce măsură lucrarea lui Bomelius diferă de *Statutele* adoptate în 1583, completate de Matthias Fronius, și în ce măsură corecțiile aduse manuscrisului reflectă schimbările care tocmai avuseseră loc în jurisprudența săsească.

Calendarul eberian al lui Matthias Miles, păstrat în colecția Muzeului Național Brukenthal

Corina Cioltei-Hopârtean

Calendarele eberiene reprezintă o categorie aparte în contextul cronisticii săsești din Transilvania. Tipărite anual la Wittenberg de către Paul Eber între anii 1550 și 1569, acestea au continuat să vadă lumina tiparului și după moartea inițiatorului lor, datorită discipolilor săi. Paul Eber a fost, la rândul său, un discipol, al lui Martin Luther și un apropiat al lui Philipp Melancton, contribuind la răspândirea ideilor reformatoare. Tocmai prin prisma acestui aspect, calendarele sale au fost atât de apreciate și de studenții sași care studiau la acea vreme în Occident, mai ales în spațiul german. Aceștia au difuzat calendarele eberiene în Transilvania. Posesorii acestora au realizat curând că ele pot deveni păstrătoare ale celor mai importante evenimente desfășurate pe parcursul vieții lor. Astfel, însemnările de pe marginile paginilor calendarelor sunt de interes pentru prezentarea de față, mai ales în contextul identificării și analizării calendarului eberian care a aparținut lui Matthias Miles.

Matthias Miles (1639–1686) om politic cu o carieră însemnată în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, s-a impus în istoriografia germană și prin scrierile sale. Identificarea și analiza calendarului eberian care a aparținut acestuia, relevă o serie de *marginalia* care oferă atât perspective de viață personală, cât și de istoria orașului ori de racordare a istoriei regionale în context mai larg.

Trecerea de la public la privat în scrierile autobiografice ale lui Michael Conrad von Heydendorff (1730–1821) și Georg Michael von Herrmann (1737–1807)

András Bándi

Contribuția se axează pe strategiile adoptate de Michael Conrad von Heydendorff (1730–1821) și Georg Michael von Herrmann (1737–1807) în tranziția de la funcția publică la viața privată, în baza scrierilor autobiografice. Heydendorff delimitează zonele euristice în care este menționată viața privată. Funcționarul făcea parte din „patriciat” și era animat de dorința de a-și reprezenta națiunea ca un adevărat patriot, ceea ce îl făcea dornic să participe la cât mai multe evenimente publice. Principala sa zonă de intimitate era casa și familia, strategia sa fiind aceea de a face granița dintre cele două cât mai fluidă posibil în scopuri de reprezentare, dar atunci când corpul său respingea munca, se putea retrage în sânul familiei sale pentru vindecare și refacere. Pensionarea a fost un subiect sensibil pentru el, deoarece însemna să părăsească sfera publică și să se dedice activităților private, dintre care a ales cititul și copierea surselor istorice, precum făcea anterior, când deținea o funcție publică. Herrmann, pe de altă parte, își rezumă în *curriculum vitae* viața privată mai ales la lectură, lipsindu-i strategiile elaborate și punerea în scenă a spațiilor și vieții sale private.

Condica de cheltuieli casnice a marelui vistiernic Mihail Sturdza (1818–1819)

Dan Dumitru Iacob

Condica pe care ne propunem să o edităm a mai făcut obiectul unei evaluări documentare cu mai bine de șase decenii și jumătate în urmă, fiind semnalată de istoricul și arhivistul ieșean Gheorghe Ungureanu în *Studii și articole de istorie*, nr. 2 (1957). Manuscrisul cuprinde 26 de file (51 de pagini) cu însemnări lunare, scrise în română cu alfabet chirilic, privitoare la cheltuielile unei mari case boierești din Iași, desfășurate de la începutul lunii septembrie 1818 până la sfârșitul lunii decembrie 1819. Sursa se păstrează în fondul de manuscrise al Serviciului Județean Iași al Arhivelor Naționale și nu fost niciodată publicată. Cu această ocazie, intenționăm să prezentăm sumar situația istoriografică privitoare la acest tip de surse și conținutul manuscrisului, după care vom acorda mai multă atenție problemelor ridicate de pregătirea editorială (transliterare și colaționare, identificarea și explicarea arhaismelor, regionalismelor și altor termeni speciali) și identificarea persoanelor și locurilor menționate în document.

Reformele sistemului judecătoresc din perioada liberală (1860–1867) și siguranța publică: câteva studii de caz

Loránd Mádly

Perioada liberală, sau a experimentelor liberale (1860–1867), a oferit ocazia și condițiile pentru o serie de reforme în domeniul judecătoresc pe întreaga întindere a Monarhiei Habsburgice. În Transilvania, unde după căderea sistemului neoabsolutist aristocrația a început să se impună ca cea mai reductabilă forță politică, reprezentanții Vienei au încercat să mențină în vigoare codurile de legi austriece, dar în condițiile unor modificări ce au avut loc la nivelul instituțiilor politice și judecătorești. Acești ani reprezintă o perioadă marcată de evoluții complexe, în care au persistat numeroase incertitudini dar și o lipsă a securității

juridice, cu implicații asupra vieții publice și cotidiene. Este și perioada în care falsificările de bani, de pildă, iau un mare avânt, și în care au existat și alte cazuri mai mult sau mai puțin celebre, inclusiv din domeniul infracțiunilor transfrontaliere. Acest studiu își propune să ilustreze caracteristicile generale ale acestei perioade și să expună unele dintre aceste cazuri, considerate mai relevante pentru acești ani.

Religia și religiozitatea romilor din Ardeal în conștiința etnicilor ardeleni din a doua jumătate a secolului al XIX-lea

Marian Zăloagă

Religia a rămas chiar și în veacul al XIX-lea un element esențial în definirea identitară. Acest lucru e valabil atât pentru producătorii de discurs neromi și deopotrivă pentru romi aflați în postura de subiecți de curioasă scrutare, respectiv, de cercetare. În a doua parte a veacului al XIX-lea, discuția a devenit mult mai complexă, diverși autori vest-europeni dar și ardeleni, oferind o atenție mai consistentă religiei și religiozității etnicilor romi considerați a fi excentricii familiari ai provinciei de graniță a Monarhiei Habsburgice. În prezentarea de față doresc să relievez modul în care s-a configurat religia și religiozitatea romilor în conștiința publicului cititor ardelean de expresie lingvistică româna. Un loc central în prezentare îl dețin materialele de presă, iar motivele pentru această alegere sunt variate. Comunicarea pornește de la un set comun de hetero-reprezentări care au un distinct caracter supra-confesional și transcultural. Treptat, vom evidenția aspecte care permit depășirea unui discurs monolit, inflexibil și eminentemente depreciativ ce are rădăcini în evul mediu. Vom arăta că, în context transilvănean, co-existența dintre grupuri a putut conduce la formule particulare de aculturație sesizabile exact în domeniul vieții religioase. Acestea au impus și necesare ajustări/recalibrări din punctul de vedere al discursului și al practicilor locale ale actorilor religioși.

Descrierea comasărilor agricole din Transilvania de la finalul secolului al XIX-lea și din prima parte a secolului al XX-lea în presa românească

Alexandru Nicolaescu

Comasarea terenurilor agricole a fost un proces care a vizat cea mai numeroasă populație a Transilvaniei din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până la izbucnirea Primului Război Mondial și anume țărănimea. Legile care au prevăzut demararea și efectuarea comasărilor în Transilvania au fost adoptate încă din prima jumătate a secolului naționalităților, dar procesul s-a intensificat după Revoluția de la 1848. Mijlocul secolului al XIX-lea a însemnat și dezvoltarea accelerată a presei, astfel că publicațiile periodice au transmis cele mai importante informații despre discuțiile privind adoptarea, implementarea și rezultatele procesului de comasare din Transilvania.

Cercetarea noastră a valorificat analiza principalelor periodice ale românilor din Transilvania, atât ziarele, cât și revistele perioadei, datele fiind corelate cu literatura de specialitate.

Sentimentul de comunitate la germanii din București începând cu cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea până după cel de al Doilea Război Mondial

Ioana Florea

Începând cu secolele XVI-XVII s-au stabilit în București sași din Transilvania, care au format o comunitate evanghelică luterană. Aceștia li s-au adăugat ulterior germani, austrieci, elvețieni, comercianți sau specialiști atrași în cadrul procesului de modernizare inițiat de principele respectiv regele Carol I. Pornind de la nucleul format din sașii evanghelici luterani – germanii catolici nu făceau parte dintr-o comunitate confesională unitară din punct de vedere etnic, deoarece parohia catolică din București avea un caracter multietnic – s-au format relații strânse între etnicii germani de diferite cetățenii și confesiuni, din nevoia de ajutor reciproc, precum și în activitatea comercială, profesională, în viața culturală, socială și de zi cu zi. La formarea acestor relații au contribuit decisiv numeroasele asociații (de întrajutorare, de socializare, culturale și educaționale, profesionale etc) înființate începând cu mijlocul secolului al XIX-lea.

Prezentarea va arăta că etnicii germani din București au format începând cu cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, o grupare etnică cu caracter de comunitate, cu o viață culturală, socială și economică deosebit de bogată. Acest caracter de comunitate a fost subminat de regimul comunist după cel de al Doilea Război Mondial (regim care a întreprins o centralizare și uniformizare forțată a tuturor grupărilor etnice germane din România) și deteriorat de migrația masivă în Republica Federală Germania începând cu anii 1960.

Sibiul la 23 august 1944

Vasile Ciobanu

La 80 de ani de la 23 august 1944 ne propunem reevaluarea informațiilor despre locul și rolul Sibiului în evenimentele derulate. Despre aspectele principale s-a scris în anii regimului comunist, desigur cu respectarea formulărilor și interpretărilor vremii. Sunt indispensabile cercetării și astăzi studiile publicate de colonelul Paul Abrudan, de Mihai Niculescu ș.a. despre planurile militarilor și dispunerea forțelor. De asemenea au apărut amintirile unor persoane contemporane cu evenimentele, unele având și funcții de răspundere în acel moment. Pe baza acestor informații încercăm să facem conexiuni între forțele germane prezente în oraș ca trupe de instrucție, existența conducerii județene a Grupului Etnic German și prezența unor importante efective militare românești constând din elevii și profesorii școlilor militare românești din oraș. Există pericolul iminent al unui conflict armat în oraș care a fost evitat datorită contextului strategic pe fondul căruia grupul de instructori germani s-a retras prin surprindere din Sibiu. Astfel orașul nu a devenit teatru de război nici în al Doilea Război Mondial, cum nu devenise nici în Prima Conflagrație Mondială.

„Bisericile țigănești” și regimul comunist din România

Manuela Marin

Lucrarea analizează apariția și evoluția așa-numitelor „biserici țigănești” în contextul anilor 1970 și 1980, precum și rolul lor în susținerea cererilor de emancipare civică a romilor. Bazată pe o analiză a documentelor create de fosta poliție secretă românească, Securitatea,

prezentarea va fi împărțită în trei părți principale. Prima parte va examina situația juridică a minorității rome în perioada regimului comunist, insistând asupra modului în care regimul comunist a continuat practica regimurilor anterioare, refuzând să recunoască pe romi ca minoritate națională. Cea de a doua secțiune se va concentra asupra dinamicii vieții religioase și a opțiunilor în cadrul grupului de romi, arătând o strânsă legătură între experiența majorității și cea a credincioșilor romi. Și nu în ultimul rând, prezentarea mea va realiza două studii de caz de „biserici țigănești” pentecostale, evidențiind contribuția lor la (re)construcția identității romilor și la susținerea cererilor lor de emancipare civică.

SECȚIUNEA III ETNOLOGIE

Crăciunul și colindatul – dimensiuni ale sacralității și religiozității

Ilie Moise

Abordând „geologia” Crăciunului – această sărbătoare complexă de esență tradițională – autorul a detectat mai multe straturi de rituri și credințe care ar putea fi grupate, în principiu, în *patru stadii culturale*: cult totemic, cult mytraic, cultul morților și creștinism. Remarcă, apoi, armonia și echilibrul surprinzător pe care comunitățile tradiționale românești l-au asigurat raportului dintre elementele creștine și precreștine, în cadrul sărbătorilor de Crăciun și Anul Nou, subliniind, cu fiecare secvență, spiritul mistic de coloratură păgână, îngemănat cu sentimentul sacralului și al religiozității.

Economicul și politicul în etnomuzeografia României interbelice

Ana Grama

Etno-muzeografia este un segment relativ tânăr în tabloul global al vremii date, specific dezvoltării fundamentale, generale și grabnice a societății, implicând renunțarea la integralitatea vechiului și asumarea noului care, mai ales la începuturi, frizează precipitarea. Parcă nu mai era loc sub soare pentru ce a fost înainte, căci ceva a fost, sigur, minimal sau monumental. Înlăturarea oricărei dominante a trecutului obstrucționist, a realităților care-l întruchipau, se dovedește obligatorie și ea se face chiar prin ruperea lui din conștiința colectivă, ceea ce se petrece inclusiv prin nașterea unui nou activism, prin prezentarea avantajelor social-economice, reale și vizibile. Pașii inițiali – și eficienți – în bătălia pentru asumarea noutăților, contra existenței lineare, cândva milenare, se fac prin lucrarea conștientă a intelectualității, cu măsuri acceptabile rupturii și expunerea efectelor lor pozitive impresionante pentru toți (?). Nu în ultimul rând, și în același sens, prin acțiuni aproape mascate, concretizate mai ales prin punerea în fața societății a modelelor și stimularea sentimentelor național-concurențiale, folosind mijloace de comunicare vechi și noi. Se trece la reorientarea vechilor ideologii despre viață și vremile ce se arătau provocator, oferindu-se contrapropuneri de mai multe feluri, printre care **etnomuzeele**. Atenționarea și sublinierea valorilor unor lucruri, de orice fel, ca și imaginarea neuitării lor, explodează sub forma expozițiilor speciale în cvasitotalitatea formelor de viață și a activităților, vechi sau noi.

De pe terenul de pregătire și începuturi ale proceselor numite furnizăm câteva tipuri de documente interbelice despre pași concreți, în această strădanie de convingere societală folosindu-se presa și liderii locali, intermediari popularizatori ai marilor vizionari, teoreticieni și practicieni ai noutăților economice, antreprenori celebri etc. În mod cu totul firesc, politicul acelei epoci este parcă desprins dintr-o scenă, azi, de mare actualitate.

Cenușăreasa: de la versiunea românească a basmului la cele inițiale, orientale

Constantin Ittu

Cenușăreasa, basmul ce a încântat copilăria multora dintre noi, îndeobște povestit de părinți ori de bunici, își are rădăcinile în Extremul Orient. Prima consemnare scrisă a sa datează din

China anului 860, din vremea dinastiei Tang (618-907), perioadă de apogeu a civilizației de la Soare Răsare. Personajul cunoscut în Europa drept *Cenușăreasa* și-a pierdut mama, dar o reîntâlnește într-un peștișor în care – conform credințelor orientale – aceasta s-a reîncarnat. Basmul s-a răspândit apoi în zonele învecinate, precum Tibet ori Indonezia (probabil și Japonia). Sub diferite variante, tema respectivă se va regăsi în poveștile persane, apoi în cele arabe, ca, la nivelul secolului al XVII-lea, să apară o versiune napolitană a sa într-o colecție de povești pentru copii, apărută în două volume, în 1634 și 1636, colecție în care nouă femei relatează nu mai puțin de patruzeci și nouă de basme.

Grijile și îngrijirile în familie și comunitate, pe parcursul unei vieți – perspectivă etno-antropologică

Amalia Pavelescu

Prezentarea își propune să abordeze tema grijilor și îngrijirilor de-a lungul vieții unui individ, din perspectivă etnologică, lingvistică și antropologică, urmărind ce fac actorii implicați, activi și pasivi, individuali și comunitari. Studiul pune în lumină obiceiuri, practici, trecute și prezente, atât pe cele încărcate de magie, cât și pe cele cu o încărcătură practică remarcabilă, ce preced, însoțesc și urmează în toate momentele cruciale din viața unui individ. Tema grijilor și îngrijirilor este subiacentă multor studii etnografice și merită un studiu aprofundat. Expunerea de față este preliminară și marchează câteva direcții generale.

Termeni pastorali menținuți în expresii și alocuțiuni

Ioana-Narcisa Crețu

Lexicul este strâns legat de activitatea de bază pe care comunități din zona Mărginimii o desfășoară, și anume păstoritul. În localitățile axate pe ocupații străvechi s-a încetățenit un limbaj la fel de vechi. Comunicarea se concentrează pe termeni cristalizați în câmpul lexical al păstoritului/ oieritului (cu elementele specifice activității), în toponime, în uneltele care azi sunt „obiecte etnografice”, adeseori în lexicul din zona gastronomiei, din zona casnică tradițională, în discursul folcloric. Din păcate, odată cu îndeletnicirea a dispărut și vocabularul specific acestei meserii, care cuprinde denumiri de animale, de produse specifice, de boli și o serie de aspecte ce țin de organizarea acesteia. Astăzi frumusețea preocupărilor din zona montană se mai păstrează în tradiții, dar și în vocabular general, chiar dacă vorbitorii nu știu de unde provin expresii ca: *am făcut-o de oaie, este un zgârie brânză, se ține ca râia de om*. Lucrarea prezintă bogăția acestui vocabular, precum și păstrarea unor termeni în expresii și locuțiuni care dau savoare limbii.

Toponimele din Gura Râului

Rodica Brad

Lucrarea își propune să releve și să interpreteze toponimele din comuna Gura Râului, mai precis cele din zona locuită, dar și din perimetrul de folosință al comunei, să urmărească dinamica acestora, în măsura în care se mai păstrează informații scrise sau orale cu privire la acestea, prin valorificarea datelor furnizate de monografiile acestei comune, dar și prin investigații de teren.

Construcții cu scop utilitar în Plaiul Cloșanilor. Adăposturile temporare și varnița

Adrian Stoia

În perioada 3-6 septembrie 2024, împreună cu colegi din cadrul CNM ASTRA Sibiu, ne-am deplasat în satele aparținătoare comunelor Isverna și Ponoarele, jud. Mehedinți, pentru a participa la un proiect al „Asociației Sinaptica”, coordonat de dl. Pîrviu Ionică. În cadrul proiectului „Cultură, Oameni și Natură” am avut ca obiectiv identificarea și documentarea elementelor de referință ale peisajului cultural din nordul județului Mehedinți. Au fost identificate și documentate biserici, troițe, mori de apă, case, conace, adăposturi pentru animale și un cuptor pentru var, aflate pe teritoriul administrativ al comunei Podeni. Comunicarea își propune prezentarea unuia dintre adăposturile identificate pe teren, anume o „palancă” pentru animale de talie mare și mică, adăpost realizat în forma unui acoperiș în două ape, cu învelitoare din despicături de lemn peste care se așează paie, ferigă și pari, și varnița lui Ghiță Crâng, cuptor de ars piatra pentru var, activitate aproape dispărută din peisajul mehedințean.

Noi metode de facilitare a evenimentelor de dans participativ într-un muzeu etnografic european

Karla Roșca

Proiectul lansat în 2022 reunește nouă parteneri din șase țări, Muzeul ASTRA fiind singurul partener din România. Alături de Muzeul ASTRA, muzeele regionale, universitățile, arhivele și institutele de cercetare cuprinse în proiect sunt: Centrul Norvegian pentru Muzică și Dansuri Tradiționale (lider de proiect), Museums of Southern Trøndelag (MiST), CEMPER – Centrul pentru Patrimoniu Muzical și Artele Spectacolului din Flandra, Centrul de Cercetare al Academiei Slovene de Științe și Arte (ZRC SAZU), Muzeul Etnografic Sloven (SEM), Centrul Elenic de Cercetare a Folclorului (HFRC) – Academia din Atena, Universitatea din Atena (NKUA) și Muzeul în aer liber SKANZEN din Szentendre, Ungaria.

Dance as ICH își propune să stabilească modele noi sau reînnoite de facilitare a evenimentelor de dans participativ ca proces co-creativ la apelul comunităților de patrimoniu și să dezvolte metode, procese și arene inovatoare pentru acțiuni participative, integrând dansul tradițional ca parte a patrimoniului imaterial al secolului al XXI-lea.

Restaurarea icoanei pe sticlă „Răstignirea lui Iisus” din colecția Muzeului ASTRA

Alina Geanina Ionescu

Icoana pe sticlă „*Răstignirea lui Iisus*”, din colecția Muzeului ASTRA, datând de la sfârșitul secolului al XIX-lea, a fost restaurată din cauza degradărilor existente mai ales la nivelul culorilor și a uzurii datorate contactului sticlei cu capacul și falțul ramei. Intervențiile de restaurare efectuate au fost determinate de starea proastă de conservare a acestei piese. În procesul de restaurare, icoana a beneficiat de intervenții în cadrul celei de-a VII-a ediții a Atelierului de restaurare organizat de Muzeul ASTRA prin Centrul ASTRA pentru Patrimoniu.

Broderia de port din Arpașu, „cel din sus de șosea”

Alina Matei

Am decis deplasarea la Arpașu de Sus, la doamna Dobrilă, pentru că trebuie să ascult ce are de povestit și să-mi însușesc toate informațiile cu și despre broderii. Nu avem în colecție piese din Arpașu de Sus, doar câteva ce provin din Arpașu de Jos, așa că am decis să discutăm pe baza lor. Am constatat, pregătindu-mă, o mare diferență între pozele ce le aveam eu cu Relea de tânără, cu ce am văzut lucrat și purtat de dânsa și de fetele cu care venea la Olimpiada Meșteșuguri Artistice Tradiționale, și bunurile culturale din Arpașu de Jos din colecție. Am înțeles în urma discuției că portul din Arpașu de Jos este mult diferit și mai colorat, cu o ornamentație complet *altfel*.

Se confirma ce regălesc înscris în datele mele despre broderii: că ciocănelul de pe ie este numit în *șinor*, dacă este cusut în punct de ciocănel, sau *bortiță*, dacă este aplicat. Că altița se numește și astăzi *pui peste umăr* și la mânecă, jos, se coase *brățara*. Că între bortițe, *dacă nu pui cinci, așa cum trebuie*, se brodează părăul. Decorurile, de cele mai multe ori, sunt florale. Puii sunt de natură florală sau fitomorfă, trandafiri sau bujori, uneori strugurele și vița sau trifoiul. *La noi nu se face nimic peste cot, aia-i la arpășeni, la noi nu facem decât bortițele și puii.*

Pe lângă ornamentația foarte bine stabilită și respectată întocmai în creațiile sale, am discutat despre modul de închidere al iei: *partea din față, pieptul, se încrețește. Mânețile și spatele se calcă și se aduc toate sub betelie. Betelia se închide cu brânel. La bărbați se fac și colțișorii, adică de pe pânză te duci în sus cu acul și faci așa... trei, doi și unu... puncte ca să-i dai vârful.*

Am confruntat broderiile doamnei Dobrilă cu cele din zona din Cârțișoara și se confirmă ce mi-a povestit, că Arpașu de Sus *ținea* în trecut de raionul Făgăraș, adică de Cârțișoara. Portul lor are elemente reprezentative mai mult pentru Mărginimea Sibiului, elemente de natură florală și fitomorfă, cromatica fiind păstrată la *alb și negru și atât*.

„Revista de Antropologie Culturală” și dezvoltarea competențelor transversale, la început de mileniu III

Maria Șpan, Maria Diana Crișovan, Sabina Iulia Onisia Babancu

În zilele noastre, vorbim din ce în ce mai mult despre importanța competențelor transversale pe care tinerii au nevoie să le dobândească, pentru a fi pregătiți să ia în piept o lume în care apar meserii la care nici nu ne-am fi gândit cu ceva timp în urmă. Muncă în echipă, colaborare, rezolvare de probleme, analiză, interpretare, sintetizarea informațiilor, creativitate, simț artistic, curiozitate, perseverență, flexibilitate, planificare, adaptabilitate, inițiativă, colaborare, comunicare scrisă și orală, ascultare, responsabilitate, cunoștințe de tehnologie a informației și a comunicațiilor, cunoștințe multiculturale, raționament, toate acestea sunt competențe pe care considerăm că *Revista de Antropologie Culturală* (și cercetarea de teren în domeniul antropologiei culturale) le dezvoltă. Subliniem faptul că fiecare număr al revistei este realizat de un comitet de redacție nou, format din studenții din anul II, de la specializările Conservare-Restaurare, Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale și Istorie, din cadrul Departamentului de Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă, Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu. Membrii echipei de redacție sunt la o primă experiență de acest gen – comitetul de redacție se modifică în fiecare an, revista având o apariție anuală. Totul se construiește de la zero – de la design-ul revistei, până la conceperea articolelor, bazate pe o cercetare de teren și pe subiecte cât mai originale. Majoritatea celor care publică în revistă sunt la primul lor articol.

Aniversare Junii Sibiului – 80 de ani. Hub pentru tradiții

Gabriela Negru

Sărbătorirea a opt decenii de activitate a celei mai vechi formații de dansuri populare din România a fost marcată de CJCPCT „Cindrelul-Junii” Sibiu prin proiectul „Aniversare Junii Sibiului – 80 de ani. Hub pentru tradiții”, cofinanțat de AFCN. Conceptul, inedit pentru un ansamblu românesc, a urmărit documentarea patrimoniului imaterial conservat de Junii Sibiului de-a lungul anilor, precum și valorificarea lui. S-au derulat patru tipuri de activități – cercetare interdisciplinară, realizare de filme documentare, evenimentele *Balul Junilor* și *Cu Junii prin Mărginime*, reușindu-se o bună promovare în mediul online și mass-media, precum și filmarea și difuzarea pe canale de televiziune a unor emisiuni speciale dedicate aniversării.

Curcubeul – unul dintre cele mai vechi simboluri ale omenirii. Reprezentări în cultura populară

Andreea Buzaș

Lucrarea aduce în atenție paleta largă a *credițelor* populare generate de un element în actualitate controversat – *curcubeul*. Sunt inventariate și analizate reprezentări, în cultura orală, în literatură și arta populară, ale acestei îmbinări armonioase a *crediței* cu *credițele* și viziunile străvechi ale poporului român, de la *atributele divine* reflectate în univers și până la imaginea *șarpelui* mitic – animal primordial, *imago mundi*, de la convingerea că cine ajunge în locul de unde bea apă curcubeul are acces la toate cunoștințele și până la *mitul androgenului* (șarpele îmbinând în sine cele două principii polare și complementare: yin și yang).

SECȚIUNEA IV ISTORIA CULTURII

Marsilio Ficino, *Platonis opera omnia*, incunabul tipărit la Ripoli/Florența, editio princeps din 1484

Constantin Ittu

În istoria culturii, Marsilio Ficino (1433–1499) este privit ca fiind una dintre cele mai cunoscute personalități ale umanismului renescentist din Florența. A avut un rol de netăgăduit în răspândirea cunoștințelor despre Platon – și, în general, despre platonism –, răspândire realizată prin intermediul traducerilor și comentariilor sale. Maniera în care l-a înțeles și interpretat pe Platon a fost una ce a presupus filtrul neoplatonismului, fiind însă receptată cu admirație în universul secolului al XV-lea peninsular. În privința renescentiștilor italieni, cercetările au arătat că doar un mic grup avea capacitatea de a citi manuscrise în limba greacă și, tot așa, un număr restrâns dintre ei avea acces la manuscrisele platonice. Restul s-a întâlnit cu filosoful grec prin intermediul lui Marsilio Ficino, traducătorul *corpusului* platonice în totalitate, pe care l-a pus la dispoziția elitelor culturale prin intermediul tiparului, al incunabilelor.

Volumul cartografic „Sammlung aussereuropäischer Karten” (No. 430) din Cabinetul Cartografic Brukenthal

Radu Teuceanu

Tema acestei prezentări este un volum care cuprinde cincizeci și două de hărți coligate, datând de la sfârșitul secolului al XIX-lea, ale Asiei, Africii, Americilor, Oceaniei și regiunilor polare, pe lângă o planisferă. Această colecție fost alcătuită de juristul sas transilvănean Emil Neugeboren, care a extras aceste hărți din primele opt numere ale *Revistei Germane de Geografie și Statistică (Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik)*. Hărțile au specific variat, pe lângă cele fizice găsimu-se și unele etnografice și geologice, precum și hărți care prezintă traseele unor expediții și sunt semnate de mai mulți specialiști, printre care se remarcă Joseph Chavanne (Graz, 1846 – Buenos Aires, 1902). Ele sunt litografiate și au un caracter în mare parte omogen, datorită faptului că revista a impus un standard pentru publicare (de exemplu, obligația de a fi reprezentate meridianele și paralelele, indiferent de dimensiuni). Hărțile au fost considerate atât de importante, încât unele articole publicate în revistă au fost scrise ca simple explicații și comentarii („cuvânt însoțitor”).

Carte românească veche în Comăna de Jos și Comăna de Sus (județul Brașov)

Bogdan Andriescu

Materialul arhivistic identificat și consultat în arhivele unor instituții de cultură și învățământ din județele Sibiu și Alba a reprezentat cea mai importantă bază de informare pentru redactarea acestei lucrări, bibliografia de specialitate, fiind la rândul ei o sursă științifică valoroasă și necesară (cataloge ale colecțiilor de carte românească veche aparținând unor instituții de cultură precum muzee, biblioteci). Inventarele întocmite pentru parohiile greco-

catolică și ortodoxă de către preoții locali și literatura de specialitate indică faptul că cele două localități s-au numărat printre cele mai bogate și valoroase deținătoare de carte românească veche dintre așezările rurale ale județului Brașov.

Problemele albaiulienilor în atenția consiliului local, în perioada interbelică

Ionela Simona Mircea

Conform *Regulamentului pentru organizarea serviciilor administrației comunale din Alba Iulia*, elaborat pe baza legilor administrației publice în vigoare, orașul reședință de județ își administra interesele prin măsuri generale și de interes local prin organele sale constituite: consiliul comunal, delegația consiliului comunal, primar și serviciile primăriei.

Consiliul local decidea în toate problemele de interes local. Pe agenda ședințelor consiliului orașului Alba Iulia, în perioada anilor 1920–1940, au intrat spre rezolvare probleme diverse care interesau comunitatea locală. Registrele proceselor-verbale ale ședințelor consiliului orașului ne pun la dispoziție informații privind aceste probleme aflate pe ordinea de zi pentru soluționare.

Chestiunile financiare au reprezentat, desigur, subiectul adus cel mai des în discuție. Problemele edilitare au fost, de asemenea, destul de mult dezbătute. Atenție s-a acordat și chestiunilor care priveau sănătatea, educația, viața culturală în urbe, fără a fi uitate problemele din sfera socialului, susținerea celor defavorizați, în limita posibilităților financiare.

Opere botanice de la începutul secolului al XVII-lea: interes științific, preamărirea creației divine și reprezentare socială

Gudrun Liane Ittu

Lucrarea își propune să prezinte trei importante opere botanice de la începutul secolului al XVII-a și anume: fresca din bolta navei centrale a bisericii fostei mănăstiri benedictine St. Michael din Bamberg, supranumită *Grădina cerului* (Himmelsgarten), pictură realizată între 1614 și 1617, *Florilegiul* „Hortus Eystettensis” publicat în 1613 la Nürnberg, o carte monumentală cuprinzând în jur de 1000 de gravuri în cupru alb-negru și color, cu reprezentări de plante autohtone și exotice din grădina botanică din Eichstätt a prințului-episcop Konrad von Gemmingen (1561–1612), precum și *Florilegiul* apărut în 1616 la Frankfurt am Main, avându-l ca autor pe Ulricus Völler von Gellhausen. Ilustrația acestuia din urmă, mult mai modestă decât cea din *Hortus Eystettensis*, a fost realizată cu ajutorul xilogravurilor. Toate cele trei opere, privite în context istoric, reflectă interesul crescut pentru Creația divină, revelată europenilor prin bogăția și diversitatea botanică din teritoriile recent descoperite, precum și mândria nobililor și burghezilor care își puteau permite grădini botanice cu rarități sau/și publicarea de cărți cu reprezentări ale acestora.

Povestea atelierului fotografic Fischer din Sibiu

Delia Voina

Preocupările referitoare la istoria atelierelor fotografice sibiene de la începutul secolului XX, cu accent pe activitatea atelierului Fischer, au sporit și s-au aprofundat odată cu studierea colecțiilor de fotografii deținute de instituții de cultură sibiene.

Atelierul fotografic Fischer a fost cel mai longeviv și cel mai renumit atelier fotografic sibian cu o activitate neîntreruptă din 1897 și până la naționalizarea din 1956.

Cei doi fotografi, Emil și Josef Fischer, au constituit o arhivă de peste 8.000 de clișee pe sticlă și celuloid, arhivă ce poate fi apreciată ca un tezaur de o valoare istorică, culturală și documentară deosebită. Au surprins în imaginile lor arhitectura orașelor, serbări populare, ceremonii religioase, scene de viață cotidiană, evenimente culturale deosebite, portrete ale unor personalități cu merite în viața politică, socială și culturală a comunității transilvane, dar și chipuri ale unor oameni obișnuți, îmbrăcați în frumoase costume populare.

Despre cărțile familiei de zugravi Oprușan

Georgeta Deju

Familia Oprușan a dobândit un bun renume în arta zugrăvirii bisericilor dar și ca iconari, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea. Au locuit un timp în Romos, Căstău și Orăștie, lăsându-și amprenta asupra lăcașurilor de cult din părțile locului, pentru ca mai apoi să își desfășoare activitatea în zona Târgu Jiu, Lainici, Tismana.

Muzeul din Deva deține un fond documentar alcătuit din scrisori, fotografii, chitanțe, cărți și fotocopii care au aparținut familiei Oprușan, documentele conturând preocupările acestora, relațiile dintre membrii familiei, relațiile cu colaboratorii.

Lucrarea de față aduce în atenție două cărți, un manuscris și o carte tipărită, prima purtând semnătura lui Ioan Opruș Zugravul, iar ce-a de-a doua având aplicată pe ea ștampila cu numele lui Isidor Oprușan, subiectele cărților fiind unele aparte, prezentând fragmente de catehism, mersul planetelor, informații despre leacuri sau chiar magie.

Din viața și activitatea juristului Ioan Prescurea, participant la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia

Nicolae Teșculă

Deși tema personalităților Unirii ocupă un spațiu generos în literatura de specialitate, ea nu a fost epuizată. Periodic, apar articole care tratează biografia unei personalități care a contribuit la marele act de la 1 Decembrie 1918. Acesta este și cazul notarului și omului politic Ioan Prescurea. Născut în satul Merghindeal (astăzi județul Sibiu), a studiat dreptul la Universitățile din Budapesta și Cluj. Devine notar în satul Calbor (azi județul Brașov). În 1909 cumpără, împreună cu avocatul Octavian Vasu din Făgăraș, o moșie în satul Retiș (astăzi județul Sibiu). A participat la Marea Adunare Națională din 1 decembrie 1918 de la Alba Iulia din partea plasei Agnita. În perioada interbelică a fost prefect al județului Târnava Mare între 1922–1926 și 1927–1928. În perioada mandatelor de prefect s-a îngrijit de înființarea de școli publice în județ. În anul 1939 donează conacul din satul Retiș comunității, în vederea realizării unui Cămin Cultural.

Tezaurul Băncii Naționale a României de la Moscova – între istorie și politică

Nadia Manea

Tezaurul românesc evacuat la Moscova în condițiile dificile din decembrie 1916 și iulie-august 1917 a inclus două componente majore, respectiv: Tezaurul (stocul) de aur al BNR, adică 91,5 tone de aur fin, alcătuit în cea mai mare parte din monede, și tezaurul identitar, care a cuprins artefacte, documente, odoare bisericești, alte valori ale instituțiilor culturale, ministerelor, băncilor comerciale etc.

Cele două trenuri cu valori încărcate în 41 de vagoane au plecat din Iași numai după semnarea protocoalelor prin care partea rusă garanta siguranța aurului atât pe timpul transportului și al depozitării, cât și în privința returnării acestuia în țară. Dar, după cucerirea puterii în Rusia, bolșevicii au declarat confiscarea tezaurului românesc și, în primele întâlniri postbelice româno-ruse, partea rusă a contrapus problema Basarabiei celei a tezaurului. Documente identificate în arhivele ruse de istoricul militar Ilie Schipor și relativ recent publicate așază într-o lumină nouă intențiile autorităților țariste față de stocul de aur al BNR și, în același timp, desființează ipotezele cu privire la dispariția acestuia în timpul războiului civil din Rusia.

Dacă tezaurul identitar a fost în mare parte restituit de URSS, urmașul, ca subiect de drept internațional, al Imperiului Rus în 1935 și 1956, stocul de aur al BNR nu a fost returnat. Astfel, acest aur a continuat să marcheze relațiile bilaterale româno-ruse mai bine de o sută de ani și s-a regăsit și în tratatul româno-rus semnat în anul 2003, potrivit căruia, în anul 2004, s-a constituit Comisia Comună româno-rusă pentru studierea problemelor izvorâte din istoria relațiilor bilaterale, inclusiv problema Tezaurului românesc.

Deși au trecut două decenii de la constituirea acesteia, Comisia nu s-a reunit decât de cinci ori, ultima dată la Moscova. De aceea, începând din anul 2023, Banca Națională a României a inaugurat o nouă etapă în abordarea acestei probleme, care a constat în inițierea demersurilor de a aduce la cunoștința opiniei publice internaționale și a factorilor politici decidenți nerestituirea acestui patrimoniu atât de valoros. Un prim rezultat al acestei etape l-a reprezentat rezoluția votată de Parlamentul European, reunit la Strassbourg la 14 martie 2024, prin care chestiunea tezaurului românesc a fost inclusă pe agenda politică a Uniunii Europene.

Cultura vizuală a copilăriei socialiste. Insigne și medalii pionierești din colecția Muzeului Național Brukenthal

Andreea Corca

Prezenta comunicare urmărește valorificarea a 15 piese de inventar pionieresc din colecția Muzeului Național Brukenthal, constituite din insigne și medalii datate în jurul anului 1980. Insignele și medaliile erau oferite membrilor Organizației Pionierilor din România ca recompense pentru activitatea desfășurată în cadrul colectivului școlar, stimulându-le preocupările pentru învățatură, muncă, sporturi sau diferite practici cu caracter civic. Aceste distincții erau asociate apartenenței organizaționale, întărind coeziunea de grup și având un important rol în accentuarea sentimentului de incluziune socială. Distincțiile aveau însă și scopul de a familiariza tinerele generații cu valorile doctrinare ale socialismului, simbolurile organizaționale fiind conexe politicii promovate la nivel central.

Prezentarea contextualizează piesele de inventar pionieresc epocii în care au fost emise, valorificând potențialul lor patrimonial în studierea istoriei recente și importanța acestora ca elemente culturale specifice copilăriei socialiste.

Instrumente de Inteligență Artificială aplicate în domeniul Studiilor Culturale

Silviu Borș

Implementarea instrumentelor de IA în științele umaniste nu constituie o practică nouă, însă este una restrânsă la un nivel aproape insesizabil. Ne propunem să facem o analiză a câtorva teme majore care pot rezulta din acest proces, cum ar fi: reținerea față de distorsionările aduse uneori, voit sau nu, de procesele complexe de digitalizare din domeniul cultural; prioritizarea conservării prin digitalizare a artefactelor culturale, precum și modul de prezentare a acestora în mediul digital; posibila diluare a nuanțelor culturale prin procesul de standardizare impusă de digitalizare; posibila apariție a prejudecăților de regăsire a informației specific rezultate prin atribuirea eronată a metadatelor; curatorierea volumelor mari de date rezultate în urma digitizării obiectelor culturale; continua dispută privind proprietatea asupra conținutului cultural (proprietate privată vs domeniu public); subminarea judecății critice a bibliotecarilor, arhiviștilor și cercetătorilor culturali; respectarea și promovarea diversității culturale. De asemenea, urmărim să scoatem în evidență modul în care tehnologiile IA pot transforma procesul de creare, conservare, diseminare și accesare a cunoștințelor și materialelor culturale.

Despre înțelegere și percepție vizuală în cercetarea imaginilor istorice

Anda-Lucia Spânu

După 25 de ani de cercetare a imaginilor istorice, a istoriografiei subiectului și a curentelor diferite de abordare a acestora ca domeniu separat sau ca parte a unei specializări, fie ea artă, istorie, cultură, arhitectură ș.a.m.d. am devenit interesată de mai multe concepte și noțiuni. Până de curând am fost convinsă că la baza creării unei metode solide de cercetare sunt cunoașterea și un anumit tip de educație. Mă lămurisem că ești ceea ce știi, vezi doar ceea ce cunoști și ambele aspecte sunt dependente de creierul tău și de educația pe care o ai. Doar că acumularea de cunoștințe este inutilă fără înțelegere, iar lucrul cu imaginile istorice nu este doar despre a le vedea, ci mai ales despre capacitatea de a interpreta și a da sens informațiilor cuprinse de acestea, despre percepție vizuală.

Cu siguranță am dobândit memorie vizuală specifică imaginilor istorice, mai rămâne să ating înțelegerea. Această prezentare va fi despre pașii făcuți pe acest drum și despre căile pe care mi le propun mai departe.

COMITET DE ORGANIZARE

Coordonator: Rudolf Gräf

Membri:

Andreea Buzaș

Vasile Ciobanu

Dan Dumitru Iacob

Anda-Lucia Spânu

Maria Crîngaci-Țiplic